

**PSIXOLOGIYADA GURUHLAR MUAMMOSI VA
QONUNIYATLARI**

TAFU Psixologiya kafedrası o'qituvchisi

G'afforova Nazira Fayzulla qizi

TAFU Pedagogika fakulteti talabasi

Sotiboldiyeva Husniya Alisher qizi

Annotatsiya: Ushbu tezis psixologiyada guruhlar muammosi va ularning rivojlanish qonuniyatlarini o'rganishga bag'ishlangan. Guruhlar inson hayotida muhim ijtimoiy muhit sifatida namoyon bo'lib, shaxsning xulq-atvori, qadriyatlari va qaror qabul qilish jarayoniga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Mazkur ishda guruh tushunchasi, uning turlari, tuzilishi, guruh ichidagi munosabatlar hamda guruh dinamikasining asosiy jihatlari yoritilgan.

Kalit so'zlar: guruh, ijtimoiy psixologiya, guruh dinamikasi, liderlik, konformizm, konflikt, ijtimoiy munosabatlar, kichik guruh.

Аннотация: Данная работа посвящена изучению проблемы групп в психологии и закономерностей их развития. Группы выступают важной социальной средой в жизни человека и оказывают значительное влияние на поведение, ценности и процесс принятия решений личности. В работе раскрываются понятие группы, её виды, структура, внутригрупповые отношения, а также основные аспекты групповой динамики.

Ключевые слова: группа, социальная психология, групповая динамика, лидерство, конформизм, конфликт, социальные отношения, малая группа.

Abstract: This thesis is devoted to the study of group problems in psychology and the laws of their development. Groups act as an important social environment in human life and significantly influence individual behavior, values, and decision-making processes. The paper discusses the

concept of groups, their types, structure, intra-group relations, and the main aspects of group dynamics.

Keywords: group, social psychology, group dynamics, leadership, conformity, conflict, social relations, small group.

KIRISH

Psixologiyada guruhlar muammosi muhim va dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Inson jamiyatda yashar ekan, turli guruhlar a'zosi sifatida faoliyat yuritadi. Shu sababli guruhlarning shakllanishi, rivojlanishi va ularning shaxsga ta'sirini o'rganish ijtimoiy psixologiyaning asosiy vazifalaridan biridir.

Guruh — bu umumiy maqsad, manfaat yoki faoliyat asosida birlashgan insonlar yig'indisidir. Psixologiyada guruhlar odatda kichik va katta guruhlarga bo'linadi. Kichik guruhlar (oila, sinf, jamoa) bevosita muloqotga asoslangan bo'lsa, katta guruhlar (millat, jamiyat) bilvosita munosabatlar orqali shakllanadi.

Guruhlarning asosiy muammolaridan biri — guruh ichidagi munosabatlar va o'zaro ta'sir jarayonidir. Har bir guruh o'ziga xos ichki tuzilishga ega bo'lib, unda liderlik, rollar taqsimoti va ijtimoiy mavqe muhim rol o'ynaydi. Liderlik esa guruh faoliyatini boshqarishda asosiy omil bo'lib, rasmiy va norasmiy shakllarda namoyon bo'ladi.

Guruh rivojlanishining muhim qonuniyatlaridan biri — guruh dinamikasidir. Guruh dinamikasi deganda guruh ichida sodir bo'ladigan psixologik jarayonlar, o'zgarishlar va rivojlanish bosqichlari tushuniladi. Odatda guruh shakllanish, nizolashuv, normallasuv va samarali faoliyat bosqichlaridan o'tadi.

Shuningdek, guruhlarda konformizm hodisasi ham uchraydi. Bu — shaxsning guruh bosimiga moslashishi va o'z fikrini ko'pchilikning qaroriga bo'ysundirishidir. Konformizm ijobiy ta'sir ko'rsatishi mumkin (masalan,

intizom va birlikni mustahkamlash), shuningdek, salbiy ta'sir ham keltiradi (masalan, mustaqil fikrlashning susayishi).

ASOSIY QISM

Psixologiyada guruhlar muammosi ijtimoiy psixologiyaning markaziy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Guruhlar insonning ijtimoiylashuvi, uning shaxs sifatida shakllanishi hamda jamiyatdagi faoliyati uchun muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Har qanday shaxs hayoti davomida turli guruhlar tarkibida bo'ladi va bu guruhlar uning psixologik rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Guruh tushunchasi umumiy maqsad, manfaat yoki faoliyat asosida birlashgan insonlar majmuasini anglatadi. Psixologiyada guruhlar odatda **kichik va katta guruhlarga** ajratiladi. Kichik guruhlar — bu bevosita muloqotga kirishuvchi, a'zolari o'rtasida yaqin ijtimoiy aloqalar mavjud bo'lgan guruhlardir (masalan, oila, sinf, ish jamoasi). Katta guruhlar esa kengroq ijtimoiy birliklar bo'lib, ular bilvosita aloqalar orqali shakllanadi (millat, jamiyat).

Guruhlarning muhim xususiyatlaridan biri — bu ularning ichki tuzilishidir. Har bir guruhda a'zolar o'rtasida muayyan rollar, statuslar va vazifalar taqsimlanadi. Guruh ichida liderlik alohida ahamiyatga ega bo'lib, guruh faoliyatini tashkil etish va boshqarishda muhim rol o'ynaydi. Liderlar rasmiy (lavozimga tayinlangan) va norasmiy (tabiiy ravishda tan olingan) bo'lishi mumkin. Samarali lider guruhni maqsad sari yo'naltiradi, a'zolar o'rtasida hamkorlikni mustahkamlaydi va nizolarni bartaraf etishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Guruh rivojlanishining asosiy qonuniyatlaridan biri bu **guruh dinamikasi** hisoblanadi. Guruh dinamikasi guruh ichida yuz beradigan psixologik jarayonlar, o'zgarishlar va rivojlanish bosqichlarini o'z ichiga oladi. Odatda guruh quyidagi bosqichlardan o'tadi:

- shakllanish (guruh tashkil topadi),

ilmiy –amaliy anjuman

- nizolashuv (fikrlar to‘qnashuvi yuzaga keladi),
- me‘yorlashuv (qoidalar va normalar shakllanadi),
- samarali faoliyat (guruh birgalikda samarali ishlay boshlaydi).

Bu bosqichlar guruhning mustahkamlanishi va samaradorligini ta‘minlaydi.

Guruh ichidagi muhim psixologik hodisalardan biri — **konformizm**dir. Konformizm shaxsning guruh bosimi ta‘sirida o‘z fikri va xulq-atvorini o‘zgartirishi bilan ifodalanadi. Bu jarayon ba‘zan ijobiy natija berib, guruh birligini mustahkamlasa, ba‘zan esa shaxsning mustaqil fikrlashiga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin.

Bundan tashqari, guruhlarda ko‘pincha **konfliktlar (nizolar)** yuzaga keladi. Konfliktlar guruh a‘zolari o‘rtasidagi qarama-qarshiliklar natijasida paydo bo‘ladi. Ular resurslar yetishmovchiligi, fikrlar farqi yoki shaxsiy kelishmovchiliklar sababli yuzaga chiqadi. To‘g‘ri boshqarilgan konfliktlar guruh rivojiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin, chunki ular yangi g‘oyalar paydo bo‘lishini rag‘batlantiradi va muammolarni samarali hal qilishga yordam beradi.

Guruhlarning yana bir muhim jihati — bu **ijtimoiy ta‘sir va kommunikatsiya jarayonidir**. Guruh ichida samarali muloqot mavjud bo‘lsa, a‘zolar o‘rtasida ishonch va hamkorlik kuchayadi. Aksincha, kommunikatsiya yetishmasligi guruh ichida tushunmovchilik va nizolarni keltirib chiqaradi.

XULOSA

Psixologiyada guruhlar muammosi va qonuniyatlari insonning ijtimoiy hayotini tushunishda muhim o‘rin tutadi. Guruhlar shaxsning shakllanishi, ijtimoiylashuvi va faoliyatida katta rol o‘ynaydi. Guruhlarning rivojlanish qonuniyatlari — guruh dinamikasi, liderlik, konformizm va konfliktlar orqali namoyon bo‘ladi.

Guruhlarni to‘g‘ri tashkil etish va boshqarish orqali samarali faoliyatga erishish mumkin. Shu bilan birga, guruh ichidagi muammolarni chuqur tahlil qilish va ularni bartaraf etish psixologiyaning muhim vazifalaridan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimova V.M. Psixologiya. – Toshkent: O‘qituvchi, 2010.
2. Sodiqov A.S. Ijtimoiy psixologiya asoslari. – Toshkent: Fan, 2014.
3. G‘oziev E.G‘. Ijtimoiy psixologiya. – Toshkent, 2002.
4. Andreeva G.M. Sotsialnaya psixologiya. – Moskva, 2005.
5. Myers D. Social Psychology. – New York, 2013
6. Tojiboyeva R.M. Shaxs psixologiyasi.-Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti, 2015.
7. Yo‘ldoshev J.G‘. Pedagogik psixologiya,- Toshkent: O‘qituvchi nashriyoti, 2008.
8. Valliant G.E. Adaptatsion to Life. - Boston: Litte, Brown and Company, 1977,-396 p